

Altan

ELÂZİZ HALKEVİ

Yıl. 2

YÖNETİM KURULU ÇIKARIR

Sayı 16

22 Mayıs 936

İÇİNDEKİLER

Elâziz'de Ulusal egemenlik ve çocuk bayramı ...

Küçük Aytacın 23 Nisan söylevi ...

Medenî yaşayışta medenî gidiş ...

Devrim N. Gürgöze

19 Mayıs K. G.

Karasinek ...

Sophene'nin mevzii coğrafyası Nurettin Ardıç

Soy adı ve saire ...



TURAN BASİMEVİ
ELÂZİZ

Altan

E L Â Z İ Z H A L K E V İ

Yıl. 2

YÖNETİM KURULU ÇIKARIR

Sayı 16

22 Mayıs 1936

Elâziz'de , Ulusal Egemenlik ve Çocuk bayramı

23 Nisan bol güneşli ve ılık bir bahar sabahı başladı. Binalar , bayrakların al rengi altında bahar taklari gibi süslü ve sevimli idiler. Sokaklar, şen ve şakıyan çocuk sesleriyle dolmuştu. Her çocuk, bir gönül çiçeği gibi temiz ve güler yüzlü ... yanlarından geçen büyükler, onların nur yüzüne bakarken kendi yüreklerindeki bahtiyarlıktan kopan güvenli bir grurla onları ne kadar büyük görüyorlar ... Büyük milletler bu asil ve büyük çocukları bastıkları yere o kadar candan bağlı ki ... ezelle ebedin yolu ve yatağı bu topraktır. Ezel bu toprakta başladı ebedde de bu toprakta yaşıyor. Hayatın ilk hızını ele alan türklük yaşamak ve yaşatmanın tükenmez kaynağıdır.

Türklük artık yok oldu diye dünyanın en köyu inancı taşıdığı günlerde

ortaya dip diri kalkınveren yeni bir türklük çıkıverdi. Çiğnenmiş bir mezara benzeyen Anadolunun ruhunda mavi bir alev tuttu bu ateşi yakan büyük Türk oğlu Anadolunun ortasında Ankaraya milletin hayat beratını getirdi Ve 23 Nisan günü türk ulusuna bunu bağışladı. Yurd işte o gün kurtulmuştu. Millî hakimiyet ve istiklâl o gün kurulmuştu.

İşte caddelerinden akup gelen mektep çocukları hep o günün kutsal andaçlarını terennüm ediyorlar.

Cumhuriyet meydanına akın akın halk yığılıyor , cumhuriyetin ve istiklâlin bekçileri Büyük kurtarıcı Büyük Aata'nın anıdı önünde dizilmişler , onun yüzüne bakarak kendilerine teslim edilen emaneti nasıl koruyup ve onu nasıl geliştireceklerini and ederek haykırıyorlar.



5037410
1936-16

Egemenlik ve Cumhuriyet marşlarını söylüyorlar. Meydanı dolduran iki bin çocuk bir yürek olmuş bir dil olmuş öyle söylüyorlar. Bununla kalmadılar. Aralarından büyük ruhlı küçük bir hatip çıkardılar. Türk çocuğunun dili de yüreği kadar ateşli ve açıktır.

O söyledikçe, büyükler yaşadıkları kara günlerin üstüne doğan altın başlı Güneşi alkışladılar ve ulusal egemenliğin hazzını ve heyecanını taze duygular ve yeni idealler'e bir defa daha yaşadılar.

Büyük duyguların küçük hatibi sözünü çocuk mevzuuna getirince büyüklerin başları biraz öne düştü ve yüzlerde biraz hicapla karışık teessürler çizildi. Çünkü Cumhuriyet çocuğu lâyık olduğu bakımı ve hakkı istedi. Bu söylev hakikaten büyükleri düşündürecek kadar haklı şikâyetler taşıyordu. Okuyacularımızın da bir daha gözden geçirmeleri için bu söylevi aynen dergimize koyuyoruz.

+
+
x

İki bin türk çocuğunun halka saldığı heyecanı sükûnla geçışdirmek mümkün değildi.

Sayın Generalımız Umumî Müfettiş Hüseyin Alpdoğan, şefkatli ve müteheyyiç

sesile bu yavruları tebrik etti ve onlara yurdun ve ulusun ne kadar güvendiğı ve bu güveninde de ne kadar haklı bulunduğunu anlattı ve daha sonra bütün çocukları etrafına topladı, onlarla özlü öğütlemelerde bulunarak, ileriye büyüklüğe, erdemliliğe ve türklüğün çok yüksek şeref ve şöhretini daha çok yükseltmelerine dair öğütler verdi, ve size bir yurt ve egemenlik bağışlayan Atatürk işte sizden bunları istiyor diyerek eözlerini bitirdi. Ve çocukların istedikleri şeylerle yakından ilgileneceğini ve bunları te'min ettireceğini vadetti. İki bin çocuk svinerek neş'eli ve güler yüzle geçit resmini tamamlayup dağıldı.

Öğleden sonra çocukların kendi aralarındaki eglenceleri yapıldı. bir çok müsabakalar tertip edilmişti. Bu müsabakalara birinci ve ikinci gelenlere Çocuk esirgeme kurumu değerli hediyeler koymuştu. O gün böylece bitirildi.

Diğе günlerde her okul yalnız çocuklar için müsamereler verdi. Ve haftanın son günü umumî bir kır gezintisi yapılarak çocuk bayramı sona erdi. Yavrularımıza daha çok parlak ve kutlu günler ve dünya durdukça Türk çocuğunun daima egemen olmasını dileriz.

x
x
+

KÜÇÜK AYTACIN 23 Nisan Söylevi

◆◆◆◆◆

Sayın büyüklerimiz,

Bu gün, Ulusal ekemenlik bayramı ve çocuk bayramı haftasının birinci günüdür. Her yıl olduğu gibi bu yıl da burada toplanan biz küçüklerle siz büyüklerimiz karşı karşıya duruyoruz.

Benim küçük kafama göre bunun bir manası olduğunu seziyorum. Diyorum ki siz büyükler, çok korkunç kara günleri, soyumuzun temiz yüreğinden aldığınız ışıktı inan ve yenilmez bir güçle aşarak ve devirleri vıkarak, tarihleri yırtarak bu nurlu ve aydınlı günü kazandınız. size bu yolu gösteren en büyüğümüz Atatürk'ün yine böyle bir 23 Nisan günü yanına çağırıldığı seçkinlerle Ankara'da ilk büyük millet meclisini açtı. Ve oradan Türk ulusuna seslendi; Türk ulusu öldürülemez, Türk vatani parçalanamaz; Üstümüze çöken bir kâbustur. Bunadn kurtulmak için El, dil ve yürek birliği yapmak kâfidir. El ele veriniz ve bana geliniz; İşte bu çağırışa siz büyüklerimiz koşunuz. Ve nihayet Akdenize vardınız.. Lozanda İsmet İnönü'nün geniş alını Türk Ulusunun yiğit nasiyesi oldu.

Oradan bize yönelen bu nasiye yurda sonsuz bahtıyarlıklar getirdi. Ve Atatürk bütün bu yurdu ve bu yurda yegâne tali olan Cumhuriyeti bize emanet etmeğe karar verdi.

Siz büyükler, lâyık olduğunuz büyük ünle sınavdan çıktınız. İşte bu gün açık alınla 23 Nisan gününe alkış tutuyorsunuz. Büyük Atatürk'e ve Cumhuriyete şükranlarınızı hatırlıyorsunuz. Biz de sizin karşınızda, sizin şereflerinize ve sizin büyüklüğünüze lâyık olmak gayretile nasıl çırpındığımızı ve ne kadar asil ve derin bir heyecan taşıdığımızı göstermek ve bize teslim edilen büyük emanetin muhafızları olmuş bulunmak gururıle kendimizi ne kadar büyük hissettiğimizi ve bu emaneti koruma yolunda uğruyacağımız müşküller ne olursa olsun şartlar ne kadar çetin bulunursa bulunsun mutlaka bu engelleri yıkacağımızı yeneceğimizi bir daha andlaşmak için bulunuyoruz. Ulusal egemenliğimizi ve Cumhuriyeti ilelebed koruyacağız...

Biraz sonra önünüzden sevgilerle akıp geçecek olan binlerce çocuk, hep bir yürekten kopmuş gibi bir tek heyecanı ateşini taşıyorlar; Yaşasın Ulusal Egemenlik, yani yaşasın millî hakimiyet; Bundan daha üstün bir heyecan ve bundan daha köklü bir dilek olur mu? Yaşasın Ulusal Egemenlik, yaşasın onu bize veren Atatürk.

Sayın Büyüklerimiz,

Biz, Cumhuriyetin bekçileri, yurdun



yarınki büyükleriyiz, sözlerime kulak verin, isteklerimize önem koyun, bizi candan mühimseyin, sizden, bir hak kadar kuvvetli istediğimiz şeyler vardır. Bunları bir tek sözle söylesem anlaşılır. Oda Çocuk bakımındır. Bu söz her şeyi ifade eder.

Bizi Cümhuriyete bekçi edenler bunu da düşündüler de en büyük bir bayramın yanında bize de çok geniş manada bir yer ayırdılar.

23 Nisan Ulusal Egemenlik bayramına Çocuk bayramı adını da kattılar. Bunun manasını elbet bilmiyen yoktur. Bununla demek istiyorum ki Ulusal egemenliğin devamı ve emniyeti ancak yetiştireceğimiz çocuklarımızın maddî ve manevî kudretile ölçülüdür. Eğer siz, bizleri iyi yetiştirmez ve bizlere hakkımız olan bakımı vermezseniz bu gün kurdugumuz egemenlik yarın tehlikeye düşebilir. Biz onu kouruyamazsak bunun şerefsizliği sizin şerefınızı, bunun acısı sizin yüreklerinizi de yakar.

Bize iyi bakınız, bizi gürbüz, bizi erdemli, bilgili, bizi becerikli yetiştiriniz.

Biz ellerimizdeki isteriz levhalarile sizden en basit ve en iptidai şeyleri dilemek mecburiyetinde kalıyoruz. Daha büyük şeyleri istemeğe ne vaktimiz ve ne de cesaretimiz kalıyor. Temiz hava, temiz su, temiz gıda, iyi ve sıhhi mektep, oyuncak ve sevgi... Bunlar bizim maddiyatımıza taalluk ediyor. Boğazımıza ve ihtiraslarımıza taalluk ediyor. Halbu ki biz, daha mühim ve daha büyük hayatî şeyler de isteriz. Erdemlik, civanmetlik, cesaret, üstünlük, sağlam bilgi, sağlam vucut ve daha bir çok şeyler, lâkin sizler, henüz bizim işti-

hamıza ve sağlığımıza bile yetişecek kadar bizi düşünmüyorsunuz.

Sayın büyükler, kızmayınız. Sözlerim acı gelirse de kızmayınız. Haklı isteklere kızılmamalıdır. Siz kızsanız da, gücensiniz de söyleyeceğim. Bu günü, bu fırsatı kaçırmıyacağım, söyleyeceğim, bunu bir yurd borcu ve çocuk borcu bilerek söyleyeceğim.

Kaç senedir ve kaç defadır karşınızda yine böyle dizildik, yine böyle isteriz levhalarile önünüzden geçtik. İstediklerimizin, hangisini yaptınız? soruyorum hangisini yaptınız?

Elbet cevap veremezsiniz. Ben söyleyeyim hiç birisini!..

Çocuk bayramı gününde bizim yanımıza kaç kişi gelip bizimle meşgul oluyor.

Eksik olmasın. Çocuk esirgeme kurumu gönderdiği bir iki zatla bizi tebrik ediyor. Biz musabakaları hediye almak için de yapmıyoruz. Yurdu korumak için lâzımgelen kuvveti vucudumuza kazandırmak ve dinç olmak için her gün tekrar ediyoruz.

Bize bu bayramın yalnız bir gününde hatta bütün bu haftaya münhasır kalan ilgiye de razı değiliz. Halbu ki siz şimdi buradan dağıldıktan sonra bir daha bizi düşünmeyeceksiniz. Biz, daima düşünölmek, çok sevilme, döğölmek,

küçük görölmek istiyoruz. Bizi çok ihmal ediyorsunuz. Kuvvetimizden ürmediğiniz için kaklarımızı vermiyorsunuz, içtiğimiz sular, oynadığımız sokaklar, okuduğumuz mektepler, yediğimiz gıdaların hiç amma hiç biri bizim yüzümüzü göldürmüyor. Renklerimizi açmıyor, sıhhatlerimizi sağlamıyor, biz bunlardan da kurtulmak istiyoruz. Doğanlarımızı çoğu büyütmüyor. Ölenlerimize, adam, sen de...

Bir parmak çocuktur. nesine yanıp tutuşuyorsunuz denilip keçiliyor. Fakat bütün ömrünü yaşamış bir ihtiyar aramızdan göçüp giderse biz günlerce hatta aylarca onun acısıyla göz yaşı döküyoruz. Bunlara diyebiliriz ki sevgilerimiz de müsavi değil, biz siz eri daha çok seviyoruz.

Bunda bile haksızlık var. Çok iyi bilinmelidir ki parmak kadar çocuk dediğiniz bu yavrular içinde kim bilir ne dehalar uçup göçüp gidiyor. Bizi bu güne ve bu Ulusal egemenliğe kavuşturan en büyüğümüz Atatürk de bir çocuktur. O da bizim gibi böyle küçüklerin arasında büyümüştü.

Biz hepimiz onun gibi olamaya andlıyız. Biz de onun gibi olacağız, biz de onun yaptığı gibi yaaacak yurdumuzun Ulusumuzun yoluna başımızı koyacağız.

Bize iyi bakınız, bize ehemmiyet veriniz, haklarımızı tanıyıp sıhhatimizi koruyunuz. Bizim için ne kadar fedakârlık ve ne kadar büyüklük yaparsınız, boşa gitmiyecektir. Verinde olacaktır. Biz buna lâyık, Cümhuriyet çocuklarıyız. Burada bütün arkadaşlarımızın yüreklerine tercuman olarak bir isimden bahsedeceğim.

Bizi çok seven ve bizim kendisini

pek çok sevdiğimiz bizi daima düşünen ve düşünmekten ve bizim için yapmaktan yorulmayan Sayın İlbayımız Tevfik Gür'e pek çok teşekkür borcumuz vardır.

Bize temiz ve öğütlü, koruyucu bir oyun alanı yaptı da sokakların kirliliğinde sürünmekten kurtulduk.

Yeni mektebimizin bu sene bitirileceğini güreerek seviniyoruz. Fakat burada bir derdimizi daha söylemeliyim. Yeni yapılan mektebe hepimiz giremeyeceğiz. Pek çoğuz yine başımıza yıkılmak üzere bulunan harap, yğmurlarda akan, güneşde yakan binaların içinde kalacağız.

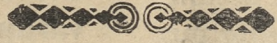
Bize hiç olmazsa iki yeni bina daha yaptırmasını bizi öz babalarımızdan daha çok düşünüp seven, çok sayıp ve sevdiğimiz Generalımızla İlbayımızdan dileriz.

Söylieceklerim o kadar çok ve istiyecceklerimiz o kadar sonsuz ki bunları burada sayıp dökmeğe çok zaman ister, sizi yormamak için sözümü keseceğim. Fakat şunu da söylemeye izin veriniz.

Bizimle ve bilhassa bizim öksüzlerimiz ve kimsesizlerimizle mümkün olduğundan daha fazla meşgul olan çocuk esirgeme kurumuna el uzatınız onu kuvvetlendiriniz. Ona yardım ediniz. Onu zenginleştiriniz O, bize daha iyi şeyler yapabilmek imkânını bulsun.

İşte bu yıl ki dileklerimizi bu sözlerimle bitiriyorum. Çok umarız ki her müşkili yenen, her çetin şartı kolayca ortadan kaldıran ve hele çocuk sevgisine pek çok önem veren Türk çocuğunun Baba ve anneleri çocuk bakımına ve çocuk yetiştirene de gereği gibi önem verecek. Bizim yüzümüzü güldürecektir. Yaşasın çocuk babaları ve anneleri, yaşasın çocuklar.

Medenî yaşayışta Medenî gidiş



Bu yazımız bir azda öğüt verici olacaktır. Hem de öğüde muhtaç olmdıkların zan eden ve her hangi bir öğüt çeşnisi sezdikleri haspihaller esnasında "bizim öğüde ihtiyacımız yok," diyen veya bu manada dodak bükenlere ait olacaktır.

Toplu yaşayışın ve toplu gidişin bir çok eyilikleri ve zevkleri olduğu gibi bir hayli de vazife ve icapları vardır. Bunlara riayet edilmediği taktirde toplu yaşayışı bir karğışalık ve bir tatsızlıktan başka bir şey olmaz.

Medenî insanların medenî yaşayışlarında, en başta tuttıkları şey'i başkalarının rahat ve zevklerini bozmamak ve onların dinledikleri, gördükleri şeylere engel olmamaktır. Meselâ bir yerde bir Konferans veriliyor. Belki de bu konferanstan hoşlanmayanlar bulunabilir lâkin hoşlananlar ve her sözü iyice kavrayıp kafasına yerleştirmek isteyenler de çoktur. Bu Konferanstan hoşlanmayan veya dinlemek istemeyenler başkalarının dinlemek istemelerini düşünmeyerek ulu orta konuşamazlar. Gürültü ademezler, ses çıkartamazlar. Bu bir medenilik vazifesi olduğu kadar da bir nezaket ve mvaşeret borcudur. Meselâ düşününüz güzel bir konferans verilmektedir. Hatip bütün dikkat ve dirayetile güzel şeyler söylüyor, her kes sakın ve sessiz dinliyor, lâkin birisi elinde kocaman Taneh tesbihini şak! şak! şak diye şaklatarak

çekiyor, bu ses bütün dinleyenlerin ve söyleyenin sinirleri üzerine bir varyoz darbası gibi eniyor. Bu hem çok ayıp ve hem de bir hakarettir. Eğer bu yüzden orada bir mes'ele çıkarsa bunun mes'ulu bu şakırtıyı yapandır.

Konferans salonlarında dinleyicilere düşen şey, söyleyeni ve söylenilene ister beğensinler, ister beğenmesinler, yalnız susmak ve dinlemektir. Ve yahut yavaşça gürültüsüzce çıkup gitmektir. Mamafi bu hareket de ayrıca bir nezaket mes'elesidir.

Sinemada, Tiyatroda da bu böyledir. Hatta burada oturma vaziyetlerine de dikkat etmek gerektir. Bazı kimseler vardır ki Sinemada oturduğu sandalyede doğru oturmaz gâh sağa, gâh sola yarılar arkasında oturan kimseyi hiç hesaba katmaz ve düşünmez ki arkada oturan da kendisinin yalpaların tabi olarak ister istemez sağa sola yatacak, onun arkasındakiler de aynı hareketi tekrar zorunda kalacak ve yahuutta hiç bir şey'i görememek veya görmeleri yarım yamalak kesile, kırılacak ve bittabi hayırlı ve iyi şeyler söylemeyecektir.

Hele Sinemalarda yazıları yüksek ses'e okuyup yanındakilere de izahat vermeğe kalkışanlar vardır ki bunlara kızmamak mümkün olmaz.

Tiyatroya gelince, perde açık artist bazan yavaş konuşuyor fakat yanınızda oturanlar da kendi aralarında şundan

bundan söyleşiyorlar siz sahnede konuşulanı işitemiyorsunuz. Ne kadar üzüldüğünüzü bakışlarınızla, tavurlarınızla konuşanlara anlatmaya çalışıyorsunuz, olmuyor, nihayet eğlenmek için geldiğiniz bu yerde üste para da vererek üzüntüye ve sıkıntıya uğriyorsunuz.

Daha ötede bir çok kimseler haşır huşur Gazete yapraklarını çeviriyor, artistin sesi bu hisırtılar arasından sıyrılıp size kadar gelemiyor, ve sahnede seyircileri memnun edebilmek için çırpınan artist de bundan me'yus oluyor ve bittabi tatsız, zevksiz saatlar geçip gidiyor. Halbu ki sahne açılınca konuşmaları, hareketler durmalı gazeteler kapanmalıdır. Bu orada bulunan kalabalığın en sarih bir hakkıdır. Hakka hurmet edilmesi lâzımdır ve bu bilinmelidir.

Bundan başka daha bir çok şeyler yapılmakta isede biz şimdilik yokarıda söylediklerimizin temin edimiş olmasını görmekle sevine biliriz.

Gerek Tiyatroda ve Sinemada gerekse Halkevi salonlarında nasıl oturulması icabettiğine dair de bir kaç söz söyleyelim. Bunları söylemeden evvel bazı bayların nasıl oturduklarını gösterelim fakat bu hali yazı ile göstermek kabil olamaz ki... Böyle oturanları ancak görmekle vaziyetlerini anlamak mümkün olur. Mamafi biz bu hali saptamaya çalışalım.

Az çok görgülü, bilgili olduğunu da iddia eden baylardan... bir koltuğa oturmuş bir sandalyenin arkasını da koltuğunun arasına alarak oturduğu sandalyenin arka ayakları üzerine geriye abanmış kendi ayaklarını da önündeki koltuğun payende-sine geçirmiş yarı buçuk bir yaylı halinde sallanıyor, altındaki koltuk gacırcı gücür feryatlar kopa-

riyor, nerede ise dağılıverecek. Diğer iki sandalye ise civatalarından sallanıyor onlar da bozulmaya mahkûm. Nitekim Halkevinin çok temiz ve sağlam olan mobilyeleri hep bu suretle hırpalandı şimdi sağlam ve gıcırdısız bir tek koltuk ve sandalye kalmamıştır.

Oturup kalkmasını bilmekte bir hünerdir. Girip çıktığımız yerlerde bunu da öğrenmeliyiz. İşte medeniyetin kültürü hunlardır.

Bir mes'ele daha var. Bu da Tiren yolculuğunda görülür. Yurdumuz tirene de kavuştuğu için bunun da kaideleri çoktur. Lâkin şimdilik bir tanesini ve en mühimini söyleyelim. Tirende koridor pencerelerinden bakmak için kollarını penereye dayayanlar arkalarını da Kompartmanlara dayamakta tereddüt etmezler. Esasen bir kişinin geçebileceği bu daracık yolu böylece kapatırlar gelip geçenler kendilerinden lüzumsuz yere müsaade istemek mecburiyetinde kalırlar. Buna rağmen yolu haksız yere kopatan, kendini rahatsız ediyor zannederek ve :

— Eh! ne gelip gidiyorlar, diye de kızar.

Halbu ki orası gelip gitmek için ayrılmıştır. Yoksa durup seyir için değildir. Mamafi pencerede bulunmak isteyenler kendilerini pencere şivine iyice yapıştıran gelüp geçenlere engel olmayacak bir vaziyette bulunmalıdırlar. Ve yahuutta Kompartmanlarından çıkmamalıdırlar.

Şimdilik bunları söylemekle iktifa ediyoruz. Gelecek sayılarda yine bu konuda konuşuruz. Bunları söylemekle hiç kimsenin şahsını kastedmiyoruz. Medenî gidiş Türke çok yakışan ve yaraşan bir lâzımedir. Her kesin kusursuz yürümesini, ve yaşamasını istiyoruz işte okadar

D E V R İ M

Geçen sayıda , Eski devrin, yalnız yurdumuzu bakımsız bırakmakla kalmadığını, zihinleri mizi körleterek düşüncesi ve anlayışımızı kısıltığını , Bu Arada duyusumuzla gidişimizi de bozduğunu söylemiş , zihinlerimizi ne sebeble ve nasıl kararttığını kısaca yazmıştık . o devrin , duyguları ve hareketleri, nız üzerinde yaptığı etkilere (tesirlere) gelince:

Başta bulunan padişahlar , her istediğini yapabilecek ve bütün istekleri yalnız kendileri için olan . . . adamlardı .

Bir sözlerle yakdırır , yıkdırır , Asdırır , kesdirirler . . . bütün bunları , yine kendilerinin keyf'lerine göre yaşayabilmeleri için yapıldı .

O vaktin (Sadrı azam , Nazır , vezir) gibi yetkili (salahiyyetli) kimseleri , işgal eyledikleri urunlarda (makamlarda) tutuna bilmek için her halde padişaha yaranmak zorluğunda kalır . ve ancak ona hoş görüne nler iş başında tutulurdu , bu sebeple en büyük rütbe sahipleri dahi her şeyden önce padişahı güceddirmemek kaygısını çeker . . . yurda ve ulusa karşı ödevlerini dos doğru düşünemezdi . mevkilerini kaybetmemek ve ya rütbelerini bir derece Yükseltebilmek için nice vezirler , birer usak gibi padişaha dalkavukluk ettiler . . . daha ağır hediyeler göndermek , daha körpe cariyeler bulmak telaşı ile her türlü yolsuzluğu yapmakta birbiri ile yarışa girdiler . hatta (her biri, gendisinden üstününün yerine geçmek için) birbirinin ayağını almaya uğraştılar ve bu yolda da çeşit çeşit hilelere baş vurdu lar . . .

Büyük rütbelilerin gidişi bu biçime girince . onların emri altında bulunanların davranış da gitgide bozuldu . Artık derece

derce her mevki sahibi , maiyetindekilerden çalışkanlık , ehliyet ve fazilet aramadan önce . şahısları için menfaat gözetmeğe koyuldu . daha çok yaltaklanarak , daha bol yedire bilenler kayırıldı . Devlet makinesinde böylece yer alanların sayısı günden güne çoğaldı . Ulus ve yurd gayretini, insanlık duygularını söndüren bu gidiş , yalnız devlet adamları beyninde de kalmadı , zema nla halk arasına da yayıldı . zenginliğine , kurnazlığına ve ya her hangi bir yönden gücüne güvenenler . başlarını kaldırıp sivrildiler . bu gibilerde kendi çevrelerinde isteklerine göre vurup Tozuttular . böylele ri de , kendi menfaatları için başkalarına zarar vermekten çekinmediler . nicelerine yapmadık kötülük bırakmadılar . ve bu kötülükleri yaparken : . nice kimseleri türlü türlü yollarla ellerinde kullandılar . . kendi leri gibi onları da insanlık kıymetlerinden düşürdüler .

O devirde gerek devlet adamlarının gerekse halk arasında sivrilenenlerin sayılmakla bitmiyecek olan yolsuz hareketlerini öğrenmek için çok eski zamanlara dönmeğe ve uzun boylu tarih yaprağı çevirmeye hacet yoktur . . bu gün , yaşları 25 den yoka ı bulunan herkes : o zemanki gidişin ne biçimde olduğunu az çok bilir ve hatırlar .

Bu bakımdan o devre ait hadiseleri yazıpta sözü uzatmayı lüzumsuz görüyor , yalnız şu noktayı belirtmek istiyoruz :

En çirkin hareketler bile bir müddet tekrarlanınca alışkanlık haline girer . alışılan şeyler ise kolay kolay terk edilemez .

Devrim, eski devri yıkmış ve kapatmış, ünümüze yepyeni ve çok nurlu bir ufuk

açmıştır . şu kadarki, eski devrin göreneği henüz hepimizden silinememiş . o vaktin bulaştırdığı kötü alışkanlıklar tamamen bırakılamamıştır .

Belki bu gün bile devlet işçiliğinde bulunanlardan , ödevlerini dos doğru yapamayan yurdun ve ulusun menfaatlarından çok kendi keselerini doldurmayı düşünen , hediye (rüşvet) alıp veren : adam kayı an . . kısacası ne işyarlık ve nede insanlık sıfatlarına uymayacak Türü türlü yolsuzluklara sapan kimseler bulunabilir .

Hatta söz sırasında yurd ve ulus aşkile çarpınır göründükleri halde . iş başında dediklerinin onda birini yapamayanlar görü görülebilir .

Halk arasında da başkaları için zararlı çeşit çeşit hareketlerle karşılaşılabilir .

İşte bütün bu haller ve bu gidiş de görülenlerde eski devrin bir mirası, o devri öylece yaşamış olanların döküntüsüdür .

N . GÜRGÖZE

19 Mayıs



Bir büyük Edibimizin dediği gibi :
“Eğer her büyük zaferimizi kutlulamaya kalksaydık senenin 365 günü , bayramlarımızı tes’id etmeğe yetmezdi. „ Türk tarihinin sayfaları büyük hadiseler, büyük kahramanlıklarla doludur. Bunları anmaya, bunları tes’id etmeğe senenin 365 günü kâfi gelmiyor.

Yalnız son İstiklâ savaşının hatıralarınıdır ki anıyoruz. Yakın tarihimizin en büyük günlerinden biri de 19 Mayıs’tır. Bu günün kıymetini anlayabilmek için gözlerimizi geriye doğru çevirmeliğimiz gerektir. :

Büyük harpte Erzurumun karlı dağlarında; Irakın, Yemenin, Filistin’in yakıcı ve boğucu çöllerinde , Çanakkal’enin cehennem ateşleri içinde çarpışarak yurdunu koruyan kahraman Türk ordusunu, düşmanın Bombaları, Tayyareleri , Zırhlıları değil ; fena siyaset , idaresizlik mağlûp etmişti .

Harbin sonunda Mondros mütarekesi denilen çok ağır mütarekeyi imza etmiştik. Düşmanlar bu mütarekeye dayanarak yurdumuzu işgal ediyorlardı. Vakıtle zorla giremedikleri boğazlardan , mütareke mucibiince , geçmek hakkını kazanan devletlerin harp gemileri, İstanbul mavi sularını birer siyah leke gibi kirletmişti. Cenup illerimiz Fransızlar ve İtalyanlar, İzmir Yunanlılar tarafından işgal edilmişti. Karadeniz sahillerinde Puntus Rum hükûmeti,

Şarkta mustakil bir Ermenistan kurulacaktı.

Tesadüf o sırada İmparatorluk tah-tında en hain bir adamı , Vahdettini, Padişah olarak bulunduruyordu. Bu kötü padişah kendisi gibi mütereddit, iradesiz , korkak adamları iş başına geçirmişti. İstilâ orduları Anadolu içerisine doğru mütemadiyen ilerlerken bu iradesiz adamlar, düşmana yalvarmakla, onlara hoş görünmekle bu felâketin önüne geçileceğini sanıyorlardı.

Dört yıldır evlâtlarını muhtelif cepe-lerde harcamış, yoksul, harap Anadolu, ufkunu saran karanlık bulutlar içinde yolunu şaşırmış, kendisine doğru yolu gösterecek çocuğunu arıyordu .

19 Mayıs 1919 da Mustafa Kemal adlı bir Generalın bindiği küçük ve dümeni bozuk bir geminin Samsun limanına yanaştığını görüyoruz. Bu General, dümeni bozuk bir gemiyi Karadenizin sert ve yalçın dalgaları arasında yürütmesini bilmişti . Şimdi de batmak üzere bulunan büyük devlet gemisini kurtarmak gibi çok büyük bir işe atılacaktı. O büyük dehanın gözleri, milletin gideceği yolları bir Pröjektör gibi aydınlattı. Düşmana yalvarmakla iş yapılamayacağını, istiklâli kurtarmak için düşmanlarla mücadele etmek icap ettiğini Ulusa anlattı işte o gün (19 Mayıs 1919) dan itibaren ki Ulusal kavga hareket halinde başlamıştır .

Erzurum ve Sivas Konguraları , ilk feyizlerini 19 Mayıstan alırlar ; 23 Nisan 1920, 19 Mayısın yavrusudur. İnönülerini, Sakaryaları , Dumlupınarları yaratan odur. Müdanya mütarekesini 19 Mayıstan aldığımız ilhamla yaptık; Sevr’in yvrine şerefli Lozanı kuran kudret , 19 Mayısın kudretidir. Nihayet Cumhuriyeti ilân eden ve bizi bu güne kalyuşturan yine 19 Mayıstır. Çünkü 19 Mayıs olmasaydı , bu şerefli günlerin hiçbirisi olmayacaktı .

19 Mayıs Ulusal kavganın hareket halinde başladığı gündür. O gün büyük şef Samsuna ayak basmıştı. O gün Samsunun en büyük bayramıdır. 19 Ma-

yıs, Samsunda bir Mekteple bir Mecnun’un da adıdır. Kurtuluş kavgası Samsundan başladı , fakat kurtulan yalnız güzel Samsun değil , bütün Türk yurdu idi . O halde 19 Mayıs günü , yalnız Samsunun değil, bütün yurdun kutlanması gerekti.

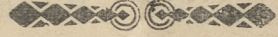
Kültür Bakanlığı bu yıl 19 Mayıs İdman Bayramı olarak kabul etmekle çok yerinde bir iş yapmış oldu. Bu suretle yurdun her köşesi, 19 Mayısın ilk heyecanını yaşamış oldu .

Büyük günlerimizi unutmayalım .

K. G.



Kara Sinek



Fakirdi.. İsteği gibi okuyamadı!.. Beraberinde doğduğu resim aşkından istifadeye kalktı. Çalıştı; Durmadan çalıştı. Köyünün, yeşil yapraklar arasında şırıltılı berrak sularını çizdi, dar ufuklarında katmerli kara bulutlar içinde mahir bir kırbaç gibi kıvrılan şimşekleri tesbit etti. Omuzunda testisi suya giden köylü kızların göklerden cömertce dolan mavi gözlerini çizdi. İnsafsız bir atmacanın pençesinde can veren kınalı kekliklere yaptı. Hiç biri istediği gibi olmuyordu. O istiyordu ki, yaptığı resimler ruhunun feryadını bestelesin. Hepsi dilsiz ve soğuk oluyorlardı. Yaptığı resimler bir sergiyi dolduracak kadar buldu...!

Seviyordu da... İstedi ki aşk ve ruhunun var kuvvetiyle, içindeki san'atın bütün maharetiyle sevgilisinin portresini çizsin. Başladı. Günlerce uğraştı. Tabiatın her şir fısıldayan yerinden birer parça aldı, meze etti. Dediği oldu, isteğine kavuştu. Teninin rengini gurup-tan, saçının rengini tuludan aldı. Dudaklarına bir gonce tebessümü taktı. Resim tamamı. Seviniyordu. sevgilisi her zaman yanında diye.

Resmi bitirdikten bir gün sonra "onu", gördü. Ayrıldıktan sonra Resme koştu. Off bu gözler!.. ne kadar sade, ne kadar aslına uygunsuzdu. Nihayet bu kadar emek, bir kâat üzerinde sırtı-

yordu. Fırçaya sarıldı. Bir kolleksiyocu gibi her yerden bir renk topladı "gözü tamir etti.. Ne yazık!. " onun, baktıkça derinleşen, derinleştikçe çeken kudretini veremedi. Aylarca uğraştı. Ne yapıysa olmadı. Olmadı.. ve olma-yacak dedi.

— Acaba gözlerine iyi bakmadı mı? diye kendi kendine sordu: ve anladığı vücudunun her yanı "Onun", hayaliyle dolu;! uğraştı. Nihayet üç ay sonra bitire bildi. Fakat yine aslına benzemi-yordu.

— Ne yapalım bu kusuruda bilgisizliğime hamlederim. dedi. Kalem, boya, fırça, mürekkep, kâat dolu intizamsız masada zorla resme bir yer açarak serdi ve biraz hava almak üzre dışarı çıktı. Ağzı açık hokkaya üşüşen kara sineklerden biri mürrkkebe daldı, zorla çıkarak resmin üzerinde dolaşmaya başladı.. Ressam avdet edince resmin bıyık yerinde, tabii bıyık yapılmış gibi, yanaklarında gayri muntazam mürekkep çizgileri gördü. şaşırıldı.. Henüz uçamayan sineği öldürmek için elindeki çakıyı var kuvvetiyle sineğe sapladı. Sarsıntıının şiddetiyle masa sallandı. Hokka devrildi, resim tamamen mürekkeple boyandı. Beyni döndü, sam vurmuş kavaklar gibi yerinde sallandı.

— Ne çıkar. Aylarca uğraştığım "şeyi," bir sinek beş dakikada mahvettikten sonra.. Bu san'at değil..!

Öykü :

Fırçasını ayağının altına aldı. ezdi, parçaladı, resme vit ne varsa savurdu;.. Ve sevgilisine şöyle bir pusla yazdı :
"Seni seviyordum. Sende beni.. aşkına sinekler mani oldu benden vaz geç..."

Bu satırları okuyan kızcağız ressamın çıldırdığına hükmetti. Büyük telaşa düştü.. Ressam hakikaten çıldırmış gibi,

gezdiği yerlerde; "Ah o sinek! Ah o sinek!" diye haykırıyor.. Herkese dehşet saçıyordu. Günler geçtikçe ressam büsbütün sapıttı. Kaleme, mantığa uymaz sözler söylemeye başladı. Nihayet köylüler bunu akıl hastahanesine göndermeye mecbur oldular o gitti... Öbürüde kederinden hastalandı. Ve öldü dediler.



(Sophene) nin mevzii Coğrafyası

NURETTİN B. ARDIÇ

Tarihî hayatını araştırmak istediğimiz Harput yöre (mıntıka) sının ilk önce Metodolojisine tevfiikan bir tasvirini yapacağız. Ve bu meyanda bugünkü coğrafik ve topoğrafik mahallerin tarihi adlarını zikr ve kaydedeceğiz. Bir yazılarımızda Harput yöresine elem olmak üzere Romalılar tarafından mezkûr mintıkaya ad olarak verilen (Sophene) kelimesini kullanacağız. Nitekim Anadolu'nun bir çok mintikalarının (grek) coğrafyacıları tarafından kullanılan eski isimlerine bu günün Literaturunda rastlamaktayız. Kuzeden murat batmadan frat, güneyden mastar dağları ve gölcük doğudan diğle ile çevrilen (Sophene,) aşağı, yukarı, 39 — 38 arzlarla 38 — 40 tulları arasında uzanır.

(Sophene) yi Dersimden ayıran murat suyu Van gölünün (eski ismile T'1) - tislacus) şimalinden çıkar. Ve yatağı üzerinde Bitgelli ovalar teşkil ederek Harputun 40 kilometre kuzey batısında bulunan gümüş madenlerle meşhur gebanda frata karır. Bu ırmağın eski adı Arsanias dır. Murat kelimesinin Pline de mukayyet olduğu üzere ırmağın yine eski bir adı olan Omirata dan bozulmuş olduğu açık bir hakikattir.

Morfoloji : Sophene umumiyetle dağlık bir mintikadır. Yalnız batıdan doğuya doğru uzanan dağ zincirleri arasında ve ırmak kenarlarında gayet verimli ovalar bulunur. Samanti soyun-

dan başlayan anti toroslar frati keçtikten sonra sırasile sarı meşe, hazarbaba, mastar, Sasun, Vasitan, adlarını alarak Van gölüne kadar uzanır. Ve yüksek doğu Anadolu yaylasının Diyarbekir istep'lerine bakan son kademesini teşkil eder.

Bu mevzuu isimlerin elem olduğu sıra dağlar eskiden "Ermenistan torosları," ismile anılırdı. Ermenistan toroslarının Harput önlerine düşen kısmı Sarımeşe, Hazarbaba ve Mastar dağlarıdır ki, Dicle'nin kaynaklarını ihtiva eden bu dağlara da eski dünyada Niphates ismi verilirdi. Hazarbaba ve Mastarlar arasındaki çukurda Gölcük bulunur. Bu küçük ve güzel gölün eski ismini bilmiyseysek te orta zaman, İslam coğrafyacıları tarafından "Buhayrei Şehnin," adile zikredildiğini görüyoruz. Niphateslerin dik yamaçları çiril çıplaktır. Vaktile buraları kaplayan ormanlar asırlarca Bakırmadeninin mahrukatını te'min etmiş ve nihayet mahv ve harabolmuştur. Niğatlar üzerinde bulunan başheca üç geçitten, Kazgediği ve karanlık dere Gölbaşına, Deveboynu ise Dicle vadisine açılır.

Arazinin Şimal tarafını işgal eden silsileler Frat önlerinde anti toroslardan ayrılarak İzolu mintikasıdan geçer, kuzovayı ikiye ayırır. Ve Holpenk gedğine kadar gelir. Buradan murat suyunu muvazi olarak uzanır. Zarfanı, Pancarlık

ve buzluk sırtları ismini alarak yarbaşı ile murat kenarında nihayet bulur.

Harputun üzerinde yapılı bulunduğu 1290 rakamlı Arslandağı bu silsile dahilindedir. Bu silsilenin şimal etekleri murat kıyılarına doğru alçalarak meyilli ovalar hasıl eder. Bu ovalar batıdan doğuya gidildikçe daralır. Başta kuzova, sonra karayazı, bu düzlüklerin mühimlerindenler. Karayazı ile adedi ve zahını ovaları, Harputtan perteğe atılmış bir köprü mesabesinde olan esas silsileye amut bir kulla birbirine ayırılır.

Sarımeşe ve mastarlar ile, şimal silsilesi arasında kalan ova Uluova ismile anılır.

Şarkta murat kenarlarında yarbaşı önünde, Mahlo, Çelever tepeleri hoş dağları, hasret dağı dağlık bir mintika teşkil ederler. Bu mintika yarbaşı Hal-kutı ve Eğin sırtlarından "Güneyçayırı," ndan başlayarak adedi'ye kadar uzanan Pekinik deresile ayrılır. Bu dağlık mintikanın patiya bakan kısmı hasret dağının garp etekleri Güneyçayırında nihayet bulur. Çakıl tepede şimal silsilesinden ayrılan bir kol bu eteklere muvazi olarak Muzaffer dağına kadar uzanır.

Buna muvazi olan diğer bir kol da "Yedigöz," ve "suludere," bahçalarını ihtiva eder. Muzaffer dağı [2] doğudan güneyçayır sırtlarıyla ve "Karakaya," larla hoâ dağlarına bağlıdır. Muzaffer dağından itibaren kuzey batıya doğru, Şehitler düzü, Mornik, Beyyurdu sırtları saman pınarına kadar uzar. Orada bir geçit vererek batıya doğru etminik,

[1] İbnel Esir Cilt : 12 , Sahife 94 Mısır tabı

karababa isimleriyle uzanır, ve hanpınarı karşısındaki "meryemdağı," nda nihayet bulur. Bu zincirlerin Uluovadan ayrıldığı havzada Kesrik, İğiki ve Hüseynik yazıları bulunur. Elâziz şehri de burada kurulmuştur.

Jeolojik teşkilât : Uluovanın cennetini tutan Naphates indifai kütlelerden ibarettirler. Hazarbaba eski bir yanar dağdır ve üzerinde bugün bir Krater gölü bulunmaktadır.

Ovanın şimalini kaplayan silsile ise rüsubı tabiat gösterir. Zarfanı, pancarlık, Buzluk dağları rüsubı eltiva zincirleridir. Arslandağı ve etrafındaki tepelerin zirvalarını tutan Kalkerler'in en'enevi menteşe'den olması muhtemeldir.

Belki Harput kayalıkları, tilkilik taşı, silsile kayası, Buzluktaşı, Gâvurtaşı, Ankuzubaba, çoban kal'esi denilen kayalıklar, eski jeoloji devirlerinde bu mintikayı sular kapladığı zamanlarda hurdebinî deniz hayvanatının Kavkaa larından hasıl olan globjerin çamurile teşkil etmiştir.

Sedimanlen Sahra'lardan Koglomera lara ezcümle "Fet Ahmet," havalisinde rastlanır. Bunlardan Püding ve Bers'ler, gre'lerden ezcümle killi gara teşkilâtı ehemmiyetlidir.

Gre'ler Harput yapılarında inşaat malzemesi olarak çok miktarda kullanılmıştır. Şimal silsilesinde indifai Rejon'lara da küsuratla tesadüf edilir.

[2] Halk arasında Muzdafır ismile de anılır. Yanyana bulunan Muzaffer dağı ve Şehitler düzünün neden bu isimleri aldıklarını yine bu sütunlarda okuyacağız.



Yurttaş !

Soy adı almayı unutma , ihmal etme!.
Yarın alırım öbürgün alırım diye savsak-
lama 2 Temmuz 1936 da günü bitiyor. Ondan
sonra ad alıp tescil ettirmek güçtür. Fa-
kat almamak mümkün değildir. Nasıl olsa
bir soy adı alıp bunu nüfus kütüğüne
yazdırmak mecburiyeti var. Şimdiden
bu işi görürsen rahat edersin. Çocukların
ve evdeki bütün kadınlarında nüfuslarına
geçirilmek şartile her kes soy adını ala-
cak! Vakıt daralmıştır bu işi çabucak
bitirmek lâzımdır!...

MAHPUT CAH. GÜ. J. DAN
ALPACI